

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИАЗОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора ДВНЗ «ПДТУ»

О.В. Хаджинова

« 31 » березня 2023 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування

за спеціальністю 051 - Економіка

при вступі на навчання для здобуття освітнього ступеня магістра

на основі здобутого ступеня бакалавра, магістра,
або освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста

Маріуполь-Дніпро, 2023

Програма фахового вступного випробування за спеціальністю 051 «Економіка» при вступі на навчання для здобуття освітнього ступеня магістра на основі здобутого ступеня вищої освіти (освітньо - кваліфікаційного рівня спеціаліста) / Уклад. Г.М. Мутерко, Е.В. Камишнікова – Дніпро: ПДТУ, 2023. – 25 с.

Програма містить перелік обов'язкових освітніх компонентів для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка», зміст їх модулів та тем, оволодіння якими забезпечує загальні та спеціальні (фахові) компетентності за спеціальністю, визначені стандартом вищої освіти.

Програму розроблено фахово-атестаційною комісією за спеціальністю 051 «Економіка», створену наказом в.о. ректора ДВНЗ «ПДТУ» від 27.03.2023 року № 51-05.

Розробники програми (склад фахово-атестаційної комісії):

Мутерко Г.М. - завідувач кафедри економіки підприємств, к.е.н., голова комісії;

Камишнікова Е.В. – професор кафедри економіки підприємств, д.е.н., член комісії.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програму фахового вступного випробування складено на підставі стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 05 березня 2020 року № 382.

Мета фахового вступного випробування полягає в комплексній перевірці знань абітурієнтів при вступі для здобуття освітнього ступеня магістра, отриманих ними в результаті вивчення дисциплін, передбачених освітньо-професійною програмою, під час здобуття попереднього освітнього ступеня.

Абітурієнт повинен продемонструвати фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння та знання, а також здатність вирішувати типові професійні завдання.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

1. Економіка і організація інноваційної діяльності

1.1. Інновації: становлення та сучасні тенденції розвитку

- Становлення та розвиток теорії інновацій. Еволюція інноваційної теорії. Визначення інновацій за Й. Шумпетером. Інноваційні теорії економічного розвитку. Теорія «довгих хвиль» М. Кондратьєва. Роль інновацій в еволюції економічної системи.

- Місце та роль інновацій у системі господарювання. Вплив інноваційних процесів на розвиток виробництва. Зарубіжний досвід упровадження інновацій. Інноваційні суспільства. Японський досвід використання технологічних змін. Науково-технічні індикатори Південної Кореї. Інноваційні процеси і командно-адміністративна система управління економікою.

- Сучасні світові тенденції розвитку інновацій. Особливості інноваційних процесів в умовах ринкової економіки. Наукомісткість сучасного виробництва. Монополія чи конкуренція в інноваційному процесі? Тенденції інноваційної активності в Україні.

1.2. Сутнісна характеристика інновацій та інноваційних процесів

- Сутність сфери інноваційної діяльності. Поняття новини, нововведення, інновації, інноваційного процесу. Сфера інноваційної діяльності. Основні етапи (наука, дослідження, розроблення, виробництво, використання) та стадії (наука — техніка — виробництво) інноваційного процесу. Моделі інноваційного процесу. Взаємозв'язок окремих видів

інноваційних процесів.

- Система класифікації інновацій. Практичне значення класифікації інновацій. Виокремлення інновацій за такими ознаками: характер діяльності, технологічні параметри, галузево-функціональний вид діяльності, місце в системі, причини виникнення. Типи інновацій: продуктова, технологічна, сировинна, організаційна, збутова, інфраструктурна. Функції інновацій: базова, поліпшуюча, псевдоінновація.

- Життєвий цикл інновацій. Циклічна концепція розвитку інновацій. Поняття інноваційного циклу. Фази життєвого циклу інновацій. Інноваційний ланцюг. Зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на життєвий цикл інновацій.

1.3. Державне регулювання, підтримка та стимулювання інноваційної діяльності.

- Інновації як об'єкт державної політики. Необхідність державної підтримки. Особливості економічної політики щодо інновацій. Державна інноваційна політика України. Наукомісткість продукції як мета економічної політики держави.

- Інструменти державної підтримки інноваційної діяльності. Мікроекономічні причини необхідності державної підтримки інноваторів. Класифікація інструментів державної підтримки інновацій. Політика оподаткування інноваторів. Прискорена амортизація як метод регулювання оновлення виробництва. Сфери застосування державного впливу на інноваційні процеси.

- Прямі та непрямі методи сприяння розвитку інноваційної діяльності з боку держави. Підтримка державою малого бізнесу як чинник інноваційної політики.

- Внутрішнє регулювання та стимулювання інноваційної діяльності. Регулювання та стимулювання інноваційної діяльності на рівні фірми. Прямі та опосередковані методи стимулювання інноваційної діяльності. Система регулювання інноваційної діяльності. Форми і методи її організації.

- Правові аспекти охорони інтелектуальної власності. Інтелектуальний продукт. Теоретичні передумови авторського права. Об'єкти та суб'єкти авторського права. Види і типи об'єктів інтелектуальної власності. Промислова власність. Об'єкти промислової власності. Патент як засіб охорони об'єктів промислової власності.

1.4. Інноваційна політика підприємства.

- Сутність та складові елементи інноваційної політики підприємства. Змістовна характеристика інноваційної політики. Місце інноваційної політики підприємства в загальній стратегії розвитку. Складові елементи інноваційної політики підприємства. Чинники впливу на формування інноваційної політики підприємства.

- Розроблення інноваційної стратегії. Зв'язок інноваційної стратегії фірми з загальною стратегією розвитку. Принципи її формування та

упровадження. Стратегічний план фірми, його розділи. Елементи стратегічного вибору: генеральна мета, основні цілі, стратегії, завдання і програми.

- Види інноваційних стратегій та їх співвідношення. Наступальна, захисна, імітаційна, залежна, традиційна, «за нагодою» стратегії та їх сутність. Співвідношення різних типів інноваційних стратегій. Процес упровадження інноваційних стратегій. Умови та методи реалізації стратегій.

1.5. Система управління інноваційними процесами та інноваційним розвитком підприємства.

- Особливості менеджменту на стадіях життєвого циклу інновацій. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами інноваційної діяльності. Функції управління інноваційною діяльністю. Організація управління інноваційною діяльністю. Особливості організації управління дослідженнями, розробками та впровадженням інновацій.

- Ключові аспекти оперативного менеджменту. Сутність оперативного менеджменту інноваційної діяльності та її контролю. Проблеми та завдання оперативного менеджменту на всіх стадіях життєвого циклу інновацій. Інформаційна база та її ефективне використання.

- Основні критерії вибору організаційних структур управління інноваційною діяльністю. Роль організаційних структур в управлінні інноваційними процесами. Особливості організаційних структур управління інноваційною діяльністю (лінійно-функціональні, матричні, дивізійні, штабні). Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління інноваційною діяльністю. Обґрунтування вибору організаційних структур управління інноваційною діяльністю на стадіях життєвого циклу інновацій.

1.6. Сучасні організаційні форми інноваційної діяльності.

- Наукові організації як джерело формування та реалізації інновацій. Взаємодія наук (фундаментальні, прикладні) у процесі створення інновацій. Класифікаційна схема наукового забезпечення інновацій. Форми організації наукової діяльності (академічна, вузівська, галузева, заводська, комерційна наука).

- Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності. Інноваційне підприємство як суб'єкт господарювання. Інституційні форми інноваційного підприємства. Види підприємств, які беруть участь в інноваційних процесах (малі підприємства — обслуговуючі фірми, «спін-офф», проектні бригади, інжинірингові фірми). Специфіка венчурного бізнесу. Інноваційні підприємства в Україні.

- Організаційні форми інтеграції науки та виробництва. Зв'язок інновацій, досліджень та виробництва. Формування та функціонування нових організаційних структур: науково-технологічні парки, науково-промислові консорціуми, технополіси, фірми-«інкубатори», стратегічні альянси. Форми технологічної кооперації.

1.7. Особливості створення інновацій та формування попиту на них

- Сутність попиту на інновації та засоби його відображення. Попит як один з чинників формування інновацій. Напрями аналізу попиту. Закон попиту. Табличне, графічне та аналітичне зображення попиту.

- Умови, за яких інновація стає товаром. Формування попиту на інновації. Засоби ідентифікації продукції. Три групи нового товару. Інноваційна продукція. Система планування та організація створення нового товару (роботи, послуги). Етапи планування. Генерація ідей. Перевірка концепції. Пробний маркетинг.

- Чинники попиту на інновації. Види попиту. Особливості чинників попиту на нововведення. Внутрішні чинники попиту. Зовнішні чинники попиту. Види попиту (потенційний, негативний, прихований, повноцінний, нерегулярний та ін.). Вплив чинників на зміну попиту на нову продукцію.

1.8. Фінансування інноваційних процесів.

- Цілі та завдання системи фінансування інноваційної діяльності. Стратегія фінансування інноваційної діяльності. Методологічні принципи та складові елементи фінансової стратегії фірми щодо фінансування інноваційних процесів. Організаційно-економічний механізм фінансування інновацій.

- Види фінансування інноваційних процесів. Характеристика різних видів фінансування інноваційних процесів. Внутрішні та зовнішні джерела фінансування. Обґрунтування конкретних джерел фінансування інноваційних процесів та врахування ризиків, які можуть виникнути під час фінансування.

- Сутність ризикового фінансування інноваційної діяльності на базі венчурного капіталу. Причини виникнення та використання ризикового (венчурного) фінансування. Засоби страхування, які використовують ризикові інвестори. Переваги та недоліки венчурного фінансування.

- Лізингове фінансування та його особливості. Необхідність лізингового фінансування інноваційної діяльності. Функції лізингу. Об'єкти лізингу. Види лізингу. Переваги та недоліки лізингового фінансування. Склад лізингових платежів.

- Інноваційний проект як об'єкт фінансування. Критерії та умови оцінювання інноваційного проекту. Класифікація інноваційних проектів. Оцінювання інноваційного проекту. Обґрунтування бізнес-плану інноваційного проекту. Стратегія фінансування інноваційного проекту.

1.9. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства

- Система створення та випуску нової продукції.

- Організація науково-дослідницької роботи на підприємстві.

- Конструкторська підготовка виробництва.

- Технологічна підготовка виробництва.

- Організаційно-економічна підготовка виробництва

- Організація засвоєння нової продукції.

1.10. Моніторинг інновацій та інформаційне забезпечення інноваційної діяльності.

- Інновацій проект: поняття, основні етапи створення та реалізації, їх

зміст та мета, оцінка інвестиційних можливостей.

- Ефективність інноваційного проекту: комерційна, бюджетна та народногосподарська.

- Вибір альтернативи: методи, оціночні дисконтованні показники та критерії.

- Облік невизначеності та ризику, шляхи їх зниження.

- Узагальнені засоби оцінки витрат.

1.11. Комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності фірми.

- Основні принципи вимірювання ефективності інноваційної діяльності. Принципи оцінювання економічної ефективності інноваційних проектів. Об'єкт вимірювання ефективності. Два види ефекту: мікроекономічний та макроекономічний підхід.

- Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів. Термін окупності. Облікова норма прибутку. Процес дисконтування. Показник чистої теперішньої вартості. Індекс прибутковості. Внутрішня норма прибутковості.

- Економічне оцінювання соціальних результатів інноваційної діяльності. Соціальні результати, які оцінюються економічною мірою. Показники соціально-економічного ефекту. Правило тотожності корисного результату при соціально-економічному оцінювання. Класифікація та правила визначення суми економічних збитків.

Рекомендована література

1.Павленко І.А., Гончарова Н.П., Швидаченко Г.О. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч.-метод. Посібник для сам ост. Вивч.Дисц.-К.: КНЕУ, 2002. – 150 с.

2. Покропивний С. Ф., Новак А. П. Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності: Зб. навч.-метод. матеріалів. — К.: КНЕУ, 1997. — 216 с.

3.Бажал Ю. М. Економічна теорія технологічних змін: Навч. посібник. — К.: Заповіт, 1996. — 284 с.

4.Фатхутдинов Р. Инновационный менеджмент: Учеб. для вузов. — М.: Интел-Синтез, 1998. — 560 с.

5.Черваньов Д. М., Нейкова Л. І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. — К.: Знання, КОО, 1999. — 492 с.

6.Шумпетер Й. Теория экономического развития. — М.: Прогресс, 1982. — 32 с.

7.Василенко В.О. Інноваційний менеджмент: підручник. - К., ЦУЛ. - 2005.- 440 с.

8.Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 114.

9. Водачек Л., Водачкова О. Стратегия управления инновациями на предприятии. — М.: Экономика, 1989. — 401 с.
10. НТП: Словник / В. Г. Горохов. — М., 1987. — 612 с.
11. Основы инновационного менеджмента / Под ред. П. Н. Завлина и др. — М.: Экономика, 2000. — 614 с.
12. Гунин В. Н. и др. Управление инновациями. Модуль 7. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 216 с.
13. Ковалев Г. Д. Основы инновационного менеджмента: Учеб. для вузов / Под ред. проф. В. А. Швандара. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 284 с.
14. Лапко О. Н. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. — К.: ІЕП НАНУ, 1999. — 316 с.
15. Поршнева А. Г. Управление инновациями в условиях перехода к рынку. — М.: Мегаполис-Контакт, 1998. — 402 с.
16. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: Пер. с венг. — М.: Прогресс, 1990. — 401 с.
17. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. — М.: Экономика, 1989. — 380 с.
18. Ткачева Н. Н., Чернов С. А. Проблемы развития инновационной сферы в Украине // Менеджер. — 2000. — № 3. — С. 66—71.
19. Економіка і організація інноваційної діяльності [Електронний ресурс] : конспект лекцій з дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» для студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка підприємства» денної і заочної форми навчання / укл. А. А. Меліхов. — Маріуполь : ПДТУ, 2020. — 140 с. — Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/20081>
20. Економіка і організація інноваційної діяльності [Електронний ресурс] : методичні вказівки до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» для студентів спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання / уклад.: А. А. Меліхов, Л. Ш. Маматова. — Маріуполь : ПДТУ, 2020. — 72 с. — Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/20048>
21. Економіка і організація інноваційної діяльності [Електронний ресурс] : методичні вказівки з підготовки до практичних занять з дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» для студентів спеціальності 051 «Економіка» для всіх форм навчання / уклад.: А. А. Меліхов, Л. Ш. Маматова. — Маріуполь : ПДТУ, 2019. — 69 с. — Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/17205>

2. Проектний аналіз

2.1. Проектний аналіз як методологія та навчальна дисципліна

- Предмет і мета проектного аналізу.
- Сутність, зміст, концепція і задачі курсу. Принципи проектного аналізу.

- Системи та методи проектного аналізу.
- Поняття інвестиційної стратегії та її роль у розвиненні підприємства.

- Системи та методи інвестиційного планування.

2.2. Концепція проекту.

- Поняття, основні поняття та класифікація проектів.
- Середовище проекту. Учасники та бенефіціарії проекту.
- Економічна взаємозалежність проектів.

2.3. Життєвий цикл проекту.

- Фази проекту.
- Етапи проекту. Зміст етапів життєвого циклу проекту.
- Схема розробки та зміст етапів інвестиційного проекту.

2.4. Концепція витрат і вигід у проектному аналізі

- Визначення затрат і вигід у проектному аналізі.
- Особливості визначення затрат у проектних розрахунках.
- Поняття явних і неявних вигід і затрат.
- Визначення цінності проекту.
- Альтернативна вартість та її використання у проектному аналізі.

2.5. Цінність грошей у часі

- Накопичення грошової одиниці (одиничного вкладу).
- Поточна вартість грошової одиниці. Поточна вартість аннуїтету.
- Внесок на амортизацію грошової одиниці.
- Майбутня вартість аннуїтету (накопичення періодичної грошової одиниці).

- Фактор фонду відшкодування. Розрахунок схем сплати процентних кредитів та позик.

- Роль ставки дисконту в інвестиційних розрахунках. Базові методи визначення ставки дисконту. Коригування ставки дисконту.

2.6. Проектний грошовий потік

- Види грошових потоків інвестиційного проекту та особливості їх формування.

- Класифікація інвестиційних ресурсів підприємства.
- Методи розрахунку загального обсягу інвестиційних ресурсів.
- Класифікація грошових потоків інвестиційного проекту.
- Методи розрахунку та прогнозування грошових потоків інвестиційного проекту.

- Формування чистого потоку грошових коштів інвестиційного проекту.

2.7. Стандартні фінансові та неформальні критерії прийняття рішень.

- Система інформаційного забезпечення фінансового проектного аналізу.

- Зовнішні показники інформаційної системи. Показники внутрішньої інформаційної системи аналізу.

- Методологічний інструментарій оцінки факторів ризику. Принципи оцінки ефективності проектних рішень.

- Методика розрахунку основних фінансових критеріїв. Порівняння проектів за допомогою різних критеріїв оцінки.

- Неформальні процедури відбору та оцінки проектів.

- Системи організаційного та інформаційного забезпечення інвестиційного проекту.

- Концепція та методичний інструментарій оцінок ліквідності, доходності та ризику інвестиційних проектів.

2.8. Динамічний аналіз беззбитковості проекту

- Управління структурою витрат за проектом.

- Поняття і розрахунок беззбитковості проекту. Особливості визначення різних видів точки беззбитковості проекту.

- Використання операційного левериджу для прийняття проектних рішень.

- Особливості прийняття рішень в умовах динамічних змін.

2.9. Оцінювання і прийняття проектних рішень за умов ризику та невизначеності.

- Класифікація проектних ризиків. Причини виникнення та наслідки проектних ризиків.

- Методи аналізу й оцінки ризиків інвестиційних проектів.

- Методи зниження ризику.

- Визначення ризику структури капіталу підприємства. Вартість фінансування інвестиційних потреб, використання середньозваженої вартості капіталу.

- Леверидж, його типи та фактори, що впливають на його рівень. Оцінка левериджей. Цілі та методи керування рівнем левериджа.

2.10. Маркетинговий аналіз.

- Сутність та мета маркетингового аналізу.

- Визначення меж та якісного складу аналізу ринку.

- Концепція попиту ринку.

- Аналіз ринкового середовища продукції проекту.

- Розробка концепції маркетингу.

2.11. Технічний аналіз.

- Мета і завдання технічного аналізу проекту.

- Етапи проведення робіт з технічного аналізу проектів.

- Визначення місцезнаходження проекту та обґрунтування вибору масштабу проекту.

- Вибір технології виробництва, устаткування та ідентифікація інфраструктури об'єкта проектування.

- Організація підготовки та здійснення проекту.

2.12. Інституціональний аналіз.

- Мета і завдання інституційного аналізу.

- Оцінка впливу зовнішніх факторів на проект.
 - Оцінка впливу внутрішніх факторів на проект.
- 2.13. Екологічний аналіз.
- Мета і суть екологічного аналізу. Зміст робіт з екологічного аналізу.
 - Типи впливу проекту на навколишнє середовище.
 - Методичні підходи до визначення та оцінки впливу проекту на навколишнє середовище.
- 2.14. Соціальний аналіз.
- Мета і завдання соціального аналізу. Зміст робіт з соціального аналізу.
 - Соціальне середовище проекту та його оцінка.
 - Проектування соціального середовища проекту.
- 2.15. Фінансовий аналіз
- Мета і завдання фінансового аналізу проекту.
 - Особливості підготовки фінансового обґрунтування проекту.
 - Моделювання фінансової звітності підприємства з урахуванням реалізації та функціонування проекту.
 - Аналіз балансу: діагностика рівноваги, автономії, заборгованості.
 - Аналіз та розробка звіту про рух грошових коштів: діагностика інвестування, фінансування та фінансової політики.
- 2.16. Економічний аналіз
- Економічний підхід до оцінки інвестицій. Переваги та недоліки показників ефективності інвестицій.
 - Оцінка економічної привабливості та ефективності проекту.
 - Методичні підходи до визначення економічної вартості проекту.
- Оцінка впливу проекту на економіку країни.
- Розрахунок та параметри ефективності схем фінансування реальних інвестиційних проектів.
 - Інструменти середньо– та довгострокового фінансування інвестиційної програми фірми.

Рекомендована література

1. Темишев Р.Р. Инвестиционный анализ: учебное пособие / Р.Р. Темишев. – М.: МГСУ, 2010. – 220 с.
2. Верба В. А. Проектний аналіз: підруч. / В. А. Верба, О. А. Загородніх ; Київський національний економічний університет. – К. : КНЕУ, 2000. – 322 с.
3. Богоявленська Ю. В. Проектний аналіз: навч. посіб. / Ю. В. Богоявленська. – К. : Кондор, 2004. – 336 с.
4. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ[Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. - № 47. - ст. 646. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

5. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств : навч. посіб. / Д. М. Черваньов. – К. : Знання-Прес, 2003. – 622 с.
6. Бакаєв Л. О. Кількісні методи в управлінні інвестиціями: навч. посіб. / Л. О. Бакаєв.; Київський національний економічний університет. – К. : КНЕУ, 2000. — 151 с.
7. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2003. – 480 с.
8. Инвестиционное проектирование: практическое руководство по экономическому обоснованию инвестиционных проектов / под ред. С. И. Шумилина. – М. : АО "Финстатинформ", 1995. – 240 с.
9. Липсиц И. В., Инвестиционный проект : методы подготовки и анализа: учебно-справочное пособие / И. В. Липсиц, В. В. Коссов. – М. : БЕК, 1996. – 304 с.
10. Математические методы и модели в экономике: монография / В. И. Торкатюк, А. И. Колосов, В. Н. Бабаев и др.; под. общ. ред. В. И. Торкатюка ; Харьк. нац. акад. город. хоз-ва. – Х. : ХНАГХ, 2012. – 321 с.
11. Москвин В. А. Управление рисками при реализации инвестиционных проектов / В. А. Москвин. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 352 с.
12. Пересада А. А. Проектне фінансування: Підручник / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. — К.: КНЕУ, 2005. — 736 с.
13. Проектний аналіз: навч. посіб. / В. С. Рижиков, М. М. Яковенко, О. В. Латишева, та інші. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 384 с.
14. Проектний аналіз: навч. посіб.; під ред. С. О. Москвіна. – К. : ТОВ “Видавництво Лібра”, 1999. – 368 с.
15. Четыркин Е. М. Финансовая математика: учеб. / Е. М. Четыркин. – 5-е изд. – М. : Дело, 2005. – 400 с.
16. Колосок В. М. Проектний аналіз [Електронний ресурс] : конспект лекцій з дисципліни «Проектний аналіз» для студентів спеціальності 051 «Економіка» усіх форм навчання / В. М. Колосок, Е. В. Камишникова, Л. Ш. Маматова. – Маріуполь : ПДТУ, 2017. – 168 с. – Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/12041>
17. Проектний аналіз [Електронний ресурс] : методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Проектний аналіз» для студентів спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання / уклад.: В. М. Колосок, Е. В. Камишникова, Л. Ш. Маматова. – Маріуполь : ПДТУ, 2017. – 25 с. – Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/12097>
18. Проектний аналіз [Електронний ресурс] : методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Проектний аналіз» для студентів спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання / уклад.: В. М. Колосок, Е. В. Камишникова, Л. Ш. Маматова. – Маріуполь : ПДТУ, 2017. – 35 с. – Режим доступу : <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/12203>

3. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків

3.1. Сутнісна характеристика господарських рішень

- Об'єкт, предмет, ціль та завдання курсу.
- Поняття господарського рішення (ГР) та основні види рішень. Основні елементи та ознаки ГР. Вимоги до ГР.

• Поняття якості ГР та основні параметри якісного рішення. Показники якості прийнятого ГР. Основні умови забезпечення якості ГР.

• Поняття та види ефективності ГР. Вимоги до ГР, що забезпечують досягнення поставлених цілей. Умови прийняття ефективного ГР. Перешкоди для прийняття ефективного ГР. Оцінка ефективності ГР. Труднощі при проведенні оцінки.

3.2. Технологія прийняття рішень

• Процес прийняття господарських рішень та його основні елементи. Етапи та процедури процесу прийняття рішень.

• Основні вимоги до реалізації прийнятого рішення. Основні стилі та шляхи прийняття рішення.

• Методи прийняття рішень: алгоритм рішення, діаграма у вигляді риб'ячого скелету (метод Ішікави), уявні схеми, блок-схеми, процес складання карт (грунтовка).

• Основні методи формування пріоритетів: метод АВС та кольорове кодування.

• Характер та умови прийняття господарських рішень. Основні моделі прийняття господарських рішень: класична (синоптична), ірраціональна та поведінкова.

• Фактори безпосередньої ситуації, що впливають на прийняття рішень. Закони та закономірності, що впливають на прийняття рішень.

3.3. Методичні основи підготовки господарських рішень

• Основні методи розробки господарських рішень: аналітичні, статистичні методи, методи математичного програмування, евристичні, експертні методи, метод сценаріїв, метод «дерева рішень».

3.4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.

• Основні методи обґрунтування рішень: концепція математичного вибору рішень, дискрептивна концепція, комплексна концепція.

- Неформальні аспекти процесу прийняття рішень.
- Критерії оцінки варіантів рішень.
- Основні підходи до обґрунтування та вибору рішень.
- Основні фактори, що підвищують вірогідність прийняття помилкового рішення.

3.5. Прогнозування та аналіз господарських рішень

• Мета, основні завдання та ключові принципи прогнозування господарських рішень.

- Джерела інформації для прогнозування. Основні умови успішного

прогнозування.

- Кількісні і якісні методи прогнозування.
- Основні принципи аналізу господарських рішень. Основні правила забезпечення порівняльності альтернативних варіантів.
- Основні методи аналізу господарських рішень: метод порівняння, індексний, балансовий методи, метод ланцюгових підстановок, факторний аналіз, функціонально-вартісний аналіз, матричні методи.
- Математичні методи аналізу господарських рішень: методи елементарної математики, класичні математичні методи, статистичні, економічні методи, методи математичного програмування, дослідження операцій, економічної кібернетики.

3.6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності

- Сутність та види невизначеності.
- Основні причини невизначеності.
- Класифікація видів невизначеності: в залежності від засобів визначення невизначеності та в залежності від об'єкту невизначеності.

3.7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.

- Правило максімін (Критерій Вальда), правило максімакс, правило мінімакс (критерій Севіджа), правило Гурвиця.

3.8. Теорія корисності і її застосування у процесах прийняття рішень

- Поняття корисності.
- Функція корисності. Аксиоми раціональної поведінки. Методика побудови функції корисності.
- Визначення корисності господарських рішень графічним методом.

3.9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.

- Характеристика ризику, як економічної категорії.
- Суб'єкти та об'єкти ризику.
- Основні ознаки економічного ризику.
- Основні фактори і функції ризику.
- Класифікація ризиків за різними ознаками.

3.10. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику

- Правило Байєса (критерій математичного сподівання), критерії середнього значення і стандартного відхилення, критерії Бернуллі, Лапласа, Гурвиця.

3.11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях.

- Поняття конфліктної ситуації.
- Теорія ігор. Основні стратегії теорії ігор.
- Організаційно-діяльнісні ігри.

3.12. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику

- Поняття інвестиційного рішення.

- Проектний ризик та прийняття господарських рішень. Критерії обґрунтування рішень при виборі інвестиційного проекту.

- Основні моделі і методи обґрунтування ставки дисконтування. Опціональний критерій прийняття рішень.

- Теорія оптимального портфелю інвестицій. Портфелі мінімального ризику та максимальної ефективності.

3.13. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків.

- Якісний аналіз ризиків підприємницької діяльності. Основні зони ризику та їх характеристика.

- Оцінювання політичного ризику за методикою Всесвітнього банку. Оцінювання соціальних, екологічних, адміністративно-законодавчих ризиків.

- Оцінка ризиків, що виникають внаслідок невирішеності проблем із забезпеченням прав власності.

- Оцінювання виробничих ризиків: технічних, безпосередньо виробничих, стратегічних, ризиків постачання, ризиків порушення планових строків, транспортних ризиків.

- Оцінка ризиків, що виникають в ході реалізації продукції та ризиків непередбачуваної конкуренції.

- Оцінка фінансових ризиків. Оцінювання ризиків зовнішньо економічної діяльності.

3.14. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків.

- Поняття ступеню ризику.

- Підприємницькі втрати та їх види. Збитки, притаманні підприємницькій діяльності.

- Система показників абсолютного та відносного вимірювання ризику. Крива ризику та процес її побудови.

- Основні методи кількісного оцінювання підприємницьких ризиків: статистичний, експертний, аналітико-розрахунковий, рейтинговий, нормативний, метод аналізу доцільності витрат, аналітичний метод аналогів. Переваги та недоліки основних методів кількісної оцінки підприємницьких ризиків.

- Методи кількісної оцінки ризиків інвестиційних проектів: метод корегування норми дисконту, аналіз чутливості, метод сценаріїв, дерево рішень, імітаційне моделювання, перевірка стійкості проекту, корегування параметрів проекту, формалізований опис невизначеності.

- Аналіз варіабельності прибутку та його основні показники: сила впливу операційного (виробничого, господарського) важеля, поріг рентабельності, точка беззбитковості, запас фінансової стійкості, сила впливу фінансового важеля, рівень сполученого ефекту операційного та фінансового важеля.

3.15. Основи ризик-менеджменту.

- Особливості управління ризиками господарської діяльності.

- Поняття ризик-менеджменту, його стратегія і тактика.

- Склад системи управління ризиками. Процес управління ризиками

господарської діяльності.

3.16. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику

- Основні інструменти регулювання ризику: уникнення ризику, компенсація ризику, збереження ризику, передача ризику, зниження ризику.
- Методи зниження ступеня ризику: диверсифікація діяльності, диверсифікація ринків збуту, диверсифікація закупівлі сировини та матеріалів, здобуття додаткової інформації, лімітування, перевірка партнерів по бізнесу та умов укладання угод/, організація захисту комерційної таємниці.

Рекомендована література

1. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. посіб. / Т.С. Клебанова, О.В. Мілов, С. В. Мілевський та ін. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 264 с.
2. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. / Л.І. Донець. – К.: ЦУЛ, 2012. – 472 с.
3. Бригхэм Ю. Финансовый менеджмент : пер. с англ. / Ю. Бригхэм, М. Эрхардт. – СПб.: Питер, 2010. – 960 с.
4. Кондрашихін А. Б. Теорія та практика підприємницького ризику: навч. посіб. / А.Б. Кондрашихін, Т. В. Пепа. – К.: ЦУЛ, 2009. – 224 с.
5. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах) : навч. посіб. / Г. М. Азаренкова. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 240 с.
6. Андреева Т. Є. Ризик у ринковій економіці : навч. посіб. / Т. Є. Андреева, Т. Е. Петровська. – Х. : Бурун Книга, 2005. – 128 с.
7. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 344 с.
8. Кондрашихін А. Б. Теорія та практика підприємницького ризику (Авторизований доступ) : навч. пос. / А. Б. Кондрашихін, Т. В. Пепа. – К. : ЦУЛ, 2009. – 224 с.
9. Кузьмін О. Є. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Г. Л. Вербицька, О. Г. Мельник. – Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2008. – 212 с.
10. Лук'янова В. В. Економічний ризик : навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.
11. Останкова Л. А. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. / Л. А. Останкова, Н. Ю. Шевченко. – К. : ЦУЛ, 2011. – 256 с.
12. Чорноморченко Н. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч.-метод. посібник для сам. вивчення дисц. / Н. В. Чорноморченко, І. С. Іванова, Н. С. Приймак. – Львів : Магнолія-2006, 2010. – 260 с.

13. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко; за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2008. – 271 с.
14. Исаев В. В. Общая теория социально-экономических систем: учеб. пособие / В. В. Исаев, А. М. Немчин. – СПб.: Изд. дом «Бизнес-пресса», 2002. – 176 с.
15. Исследование операций в экономике / Н. Ш. Кремер и др. – М.: ЮНИТИ, 1997.
16. Фатхудинов Р.А. Производственный менеджмент / Р. А. Фатхудинов. – М.: ЮНИТИ, 1997.
17. Гранатуров В. М. Экономический риск : сущность, методы измерения, пути снижения: учеб. пособие / В. М. Гранатуров. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело и Сервис, 2012. – 154 с.
18. Цай Т. Н. Конкуренция и управление рисками на предприятиях в условиях рынка/ Т.Н. Цай, П.Г. Грабовий, Б. С. Марашда. – М.: АЛАНС, 2014. – 287 с.
19. Гоберман В. А. Основы производственного менеджмента: моделирование операций и управленческих решений: учеб. пособие / В. А. Гоберман, Л. А. Гоберман. – М.: Юристъ, 2002. – 336 с.
20. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень : пер. з англ. / Д. Дерлоу.– К.: Всеуито, Наук, думка, 2001. – 242 с.
21. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків» для студентів напряму підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» всіх форм навчання / уклад. М.В. Верескун – Маріуполь : ПДТУ, 2014.
22. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : методичні вказівки до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків» для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» всіх форм навчання / уклад. М.В. Верескун. – Маріуполь : ПДТУ, 2014. – 36 с.
23. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: методичні вказівки до підготовки к практичним заняттям студентів з навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків» для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» всіх форм навчання / уклад. М.В. Верескун. – Маріуполь : ПДТУ, 2014. – 17 с.

4.Планування і контроль на підприємстві

4.1. Сутність планування і особливості його здійснення на підприємстві

- Планування як наука. Приналежність планування до сфери людської діяльності. Сутність планології як науки планування, її предмет, об'єкт і методи дослідження. Теоретичні підвалини планування мікросистем.

- Процес планування і вибір рішень. Змістова характеристика планування як орієнтованої на майбутнє діяльності з прийняття рішень. Альтернативність вибору та критерії прийняття раціональних рішень. Формальний і системний підходи у плануванні.

- Планування як функція управління підприємством. Місце планування у структурованій за різновидами управлінській діяльності. Планування як процес складання і прийняття планів; планові процедури за умов різної визначеності зовнішнього середовища. Концепція контролінгу інтегрованого інструменту планування і контролю.

- Методи та інструменти планових розрахунків. Показники як результати перетворення наявної інформації у інформацію для планування. Узагальнені групи методів обчислення показників. Моделювання багатоваріантних планових розрахунків. Сфера доцільного використання описових, пояснювальних та імітаційних моделей. Реінжиніринг бізнес-процесів і розвиток планування.

4.2. Система планів підприємства.

- Функціонування системи планування на підприємстві. Сутність системи планування згідно з теорією систем. Система планування і система планів; термінологічні особливості. Передумови створення і ефективного функціонування системи планування на підприємстві. Загальний зміст процедур планування за різних організаційних структур управління підприємством.

- Різновиди планів та їхні комплекси. Комплекси (підсистеми) планування: генеральне, цільове, стратегічне, поточне. Зведене планування загальних результатів і фінансове планування у системі контролінгу.

- Зміст планів і організація їх розробки. Формалізоване представлення планування як досягнення взаємоузгодженості завдань підприємства. Поточний план як основна складова системи планів, його задачі, склад, загальний порядок розробки. Особливості організації розробки планів на підприємствах із централізованими та децентралізованими функціями планування.

4.3. Маркетингові дослідження і планування збуту і контролю продукції.

- Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку, життєвого циклу продукції і детермінантів попиту. План збуту продукції, поняття, основні вихідні дані формування плану, необхідність маркетингових досліджень. Особливості визначення ринкового попиту на продукцію широкого вжитку і промислового призначення. Життєвий цикл виробів, їхній вплив на величину збуту виробів і одержання прибутку від їхньої реалізації.

- Аналіз і планування асортиментних портфелів із допомогою різних моделей. Вплив на попит і обсяги збуту продукції різних факторів (детермінантів) попиту.

- Планування реклами. Розробка програми рекламування. Обґрунтування вибору рекламних засобів і ефективність реклами.

- Планування збуту продукції. Характеристика планового обсягу збуту продукції. Показники плану. Планування витрат на збут продукції. Канали збуту продукції, стимулювання збуту з метою підвищення попиту на продукцію.

4.4. Виробництво продукції.

- Виробнича програма підприємства, її зміст і оптимізація.
- Характеристика виробничої програми і вихідних даних для її планування. Структура виробничої програми підприємства. Державний контракт і замовлення, їхня характеристика. Планування виробничої програми у натуральних і вартісних вимірниках.

- Оптимальний розподіл планової кількості кожної номенклатурної позиції по календарних періодах року (кварталах, місяцях). Мета оптимізації виробничої програми, планування оптимальної структури номенклатурних позицій. Економіко-математичні методи, що застосовуються у процесі оптимізації виробничої програми. Визначення максимально можливого обсягу виробництва продукції.

- Планування обсягів виробництва продукції V вартісному вираженні. Товарна, валова, реалізована і чиста продукція; їхня характеристика, склад, розрахунки. Визначення залишків незавершеного виробництва при плануванні валової продукції.

4.5. Оперативно-календарне планування і контроль.

- Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Характеристика оперативно-календарного планування. Задачі та зміст календарного планування і диспетчерського регулювання.

- Міжцехове і внутрішньо цехове планування. Планово-облікові одиниці та системи оперативного планування.

- Ритмічність виробництва. Характеристика рівномірного і ритмічного виробництва. Планування і оцінка рівня ритмічності виробництва на підприємстві.

- Особливості оперативно-календарного планування па підприємствах одиничного, серійного і масового типів виробництва. Головне завдання оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного типу виробництва.

- Об'єкт планування, порядок проходження замовлень; системи і календарно-планові розрахунки у одиничному типі виробництва. Розробка виробничих програм для цехів і дільниць.

- Особливості та головне завдання оперативно-календарного планування у серійному виробництві. Календарно-планові нормативи та їхні розрахунки.

- Системи, які використовуються в процесі оперативно-календарного планування на підприємствах серійного типу; різновиди: комплектних та подетальних. Планування виробничих програм цехом і дільницями.

- Особливості та головне завдання оперативного планування па підприємствах масового типу виробництва. Характеристика подетальних

систем планування. Розрахунки календарно-планових нормативів. Планування роботи потокових ліній. Розробка виробничих програм для цехів і дільниць.

4.6. Матеріально-технічне забезпечення виробництва

- Зміст планування МТЗ та послідовність його розробки. Завдання МТЗ підприємства, вихідні дані для розробки плану та послідовність його розробки. Методи вивчення ринку продукції. Методи вивчення ринку матеріальних ресурсів.

- Планування потреби в матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби в матеріальних ресурсах для основного виробництва. Особливості визначення потреби в деяких галузях промисловості. Розрахунок потреби в паливі та енергії.

- Запаси й регулювання їхніх розмірів. Склад та класифікація запасів. Нормування виробничих запасів. Методи контролю за величиною нормативного рівня запасу матеріальних ресурсів. Графік зміни запасів при постійних інтервалах обсягів поставок. Методика розрахунку ціни матеріалів, яка враховує інфляцію.

- Визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах. Методи розрахунку потреби цехів у МТР. Лімітування відпуску матеріалів цехам. Способи забезпечення цехів матеріальними ресурсами.

4.7. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю

- Види виробничої потужності, чинники, що її визначають, і послідовність. Послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства. Фонди часу, які використовуються при розрахунках потужності, їхнє визначення.

- Методики розрахунку виробничої потужності. Вихідні дані для розрахунку потужності. Визначення потужності у загальному вигляді. Методика розрахунку виробничої потужності на підприємствах і в підрозділах різних типів виробництва. Визначення виробничої потужності складальних цехів і підрозділів.

- Визначення максимально можливого випуску продукції з наявної потужності. Визначення введення в дію нових (додаткових) потужностей. Складання балансу. Визначення середньорічної потужності для обґрунтування обсягів випуску продукції у плановому році.

- Система показників виробничої потужності. Основні шляхи підвищення ефективності використання виробничих потужностей. Розрахунків. Поняття, мета та етапи визначення потужності підприємства. Види, вимірники потужності. Чинники, під впливом яких формується потужність підприємства..

4.8. Персонал і оплата праці

- Планування персоналу. Місце персоналу у потенціалі підприємства. Поняття та класифікація категорій персоналу. Проблеми підприємства, пов'язані з персоналом, задачі планування персоналу. Вихідні дані для розробки плану по персоналу. Показники чисельності персоналу. Методи

визначення чисельності персоналу. Розрахунок планового балансу робочого часу. Розрахунок чисельності окремих категорій працюючих. Визначення додаткової потреби у персоналі.

- Планування продуктивності праці. Показники продуктивності праці та методи їхнього обчислення. Розрахунки економії робочої сили під дією техніко-економічних факторів.

- Планування оплати праці. Задачі планування оплати праці. Склад планового фонду заробітної плати. Вихідні дані для розробки плану по заробітній платі. Показники, що характеризують оплату праці.

- Методи визначення планового фонду заробітної плати. Розрахунки планового фонду заробітної плати за елементами. Розрахунок середньої заробітної плати. Співвідношення росту продуктивності праці та середньої заробітної плати.

4.9. Виробнича інфраструктура

- Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Особливості функціонування підрозділів виробничої інфраструктури. Складові елементи виробничої інфраструктури підприємства. Особливості планування діяльності підрозділів виробничої інфраструктури.

- Планування забезпечення підприємства технологічною оснасткою. Методи визначення потреб в інструментах у різних типах виробництва. Планування діяльності інструментальних цехів (виробнича програма, собівартість). Методика обчислення оборотного фонду інструментів.

- Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування виробничої програми ремонтно-механічного цеху. Розрахунок середньорічних обсягів ремонтних робіт та робіт із технічного обслуговування. Розрахунок кількості робітників із ремонту та технічного обслуговування. Планування собівартості ремонтних робіт.

- Планування енергозабезпечення підприємства. Визначення потреби в енергетичних ресурсах. Методи розрахунку потреби в електроенергії. Вимоги до складання енергетичних балансів. Методика розробки енергобалансів. Планування діяльності енергетичних цехів.

- Планування транспортного обслуговування виробництва. Розрахунок вантажопотоків та вантажообороту. Планування діяльності транспортних цехів. Виробнича програма транспортного цеху. Розрахунок чисельності різних категорій робітників транспортного цеху. Планування собівартості транспортних робіт.

4.10. Витрати виробництва

- Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції.

- Мета розробки плану із собівартості продукції. Завдання плану із собівартості.

- Вихідні дані для розробки плану. Послідовність розробки плану. Показники планових розрахунків.

- Розрахунок витрат за техніко-економічними (факторами). Послідовність розрахунку планової собівартості. Класифікація факторів, що впливають на рівень витрат. Методика розрахунку зміни собівартості внаслідок дії факторів.

- Планування собівартості реалізованої продукції. Визначення собівартості реалізованої продукції. Склад витрат виробничої собівартості. Склад статей калькулювання виробничої собівартості. Розподіл загальновиробничих витрат на постійні та змінні. Формування собівартості готової продукції. Формування собівартості реалізованої продукції. Взаємозв'язок операційних витрат за функціями та економічними елементами.

- Розрахунок калькуляційних статей прямих витрат. Методика розрахунку статей прямих витрат (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці). Методика складання зведеного кошторису. Взаємозв'язок кошторису на виробництво з іншими розділами внутрішньфірмового плану.

4.11. Фінансове планування і контроль на підприємстві.

- Зміст і завдання фінансового плану. Визначення обсягів фінансових ресурсів і джерел їхнього надходження. Основні завдання фінансового планування. Види фінансових планів: довгостроковий, поточний і оперативний. Складання фінансового плану за видами діяльності: оперативної, інвестиційної та фінансової.

- Планування потреби у фінансових ресурсах. Планування потреби в основному і оборотному капіталі, їх визначення. Джерела фінансування капітальних вкладень. Методи розрахунку потреби в оборотних коштах.

- Планування прибутковості підприємства. Валовий і чистий прибуток, їхня характеристика і послідовність розрахунку. Пасивна і активна стадії складання плану з прибутку. Методи планування прибутку.

- Основні умови прибутковості підприємства. Аналіз «витрати-обсяг-прибуток» в процесі фінансового планування. Показники прибутковості підприємства. Види рентабельності та їхні розрахунки.

- Основні фінансові документи, що використовуються в процесі фінансового планування. Оцінка фінансового стану підприємства за допомогою комплексного показника «Z-рахунки».

4.12. Планування і контроль оновлення продукції

- Формування планів оновлення продукції, їхній склад і завдання. Оптимізаційні планові розрахунки оновлення продукції. Економічна ефективність освоєння нової продукції: методичні підходи, порядок обґрунтувань. Методичні основи обчислення технологічної собівартості. Вибір варіанта технологічного процесу. Критична програма.

- Планування витрат на підготовку і освоєння виробництва нової продукції. Особливості планування собівартості нових виробів на етапах їхньої розробки і освоєння.

- Закономірності зниження трудомісткості складних виробів у процесі освоєння виробництва. Криві освоєння. Зміни собівартості за умови різних

характеристик кривих освоєння. Складання кошторису витрат та кошторисної калькуляції.

- Об'ємно-календарне планування підготовки виробництва нової продукції. Обчислення трудомісткості окремих циклів робіт та тривалості етапів технічної підготовки виробництва нового виробу.

- Особливості методики розрахунків тривалості робіт за умови паралельного, послідовного, паралельно-послідовного способів їхнього виконання. Порядок виконання робіт і побудова графіків Ганта.

- Сітьові методи планування підготовки виробництва та освоєння нових виробів. Поняття сітьових методів і моделей, їхня термінологія. Методика визначення основних показників: тривалості робіт, термінів настання подій, напруженості виконання. Побудова сітьових моделей виконання комплексів робіт, їхня оптимізація.

4.13. Організаційно-технічний розвиток.

- Технічний та організаційний розвиток підприємства. Зміст, завдання та послідовність розробки плану організаційно-технічного розвитку підприємства. Основні складові плану.

- Етапи планування організаційно-технічного розвитку підприємства. Принципи планування техніко-організаційного розвитку. Техніко-економічний аналіз. Зміст, структура, основні елементи. Фактори технічного й організаційного рівня розвитку підприємства.

- Оцінка технічного рівня розвитку підприємства. Економічне обґрунтування організаційно-технічних заходів. Види ефектів від реалізації організаційно-технічних заходів. Система показників та методика оцінки загальної економічної ефективності організаційно-технічних заходів. Методи планування організаційно-технічного розвитку підприємства.

4.14. Бізнес-планування

- Сутність бізнес-планування та призначення бізнес-плану. Бізнес-планування як обґрунтування підприємницької ідеї, ділового проекту. Функціональна спрямованість бізнес-плану. Відмінність бізнес-планів щодо сфери застосування, складу предметної галузі, масштабів виробництва тощо.

- Склад бізнес-плану і технологія його розробки. Унормований склад бізнес-плану як елемента ділового проекту.

- Вибір різновиду методики бізнес-плану з урахуванням його функціональної приналежності, виду діяльності, масштабів виробництва. Послідовність розробки бізнес-плану.

- Оцінка середовища для бізнесу і (формування власної ринкової позиції. Стан конкуренції у галузі як основа оцінки середовища для бізнесу. Обґрунтування маркетингової стратегії, цінової та нецінової політики підприємства. Схема формування плану маркетингу. Визначення прогнозу продажу з урахуванням еластичності попиту.

- Планування виробництва продукції та його ресурсного забезпечення. Особливості обґрунтування виробництва продукції на новому і вже існуючому підприємстві. Визначення потреби у ресурсах. Розробка

організаційної структури управління. Формування рівня запасів.

- Фінансове планування. Основні документи фінансового плану, особливості їхньої розробки. Аналіз фінансових ресурсів підприємства й оцінка альтернативних схем фінансування проекту.

- Якісний і кількісний аналіз ризиків і планування запобігання втрат. Аналіз чутливості проекту.

Рекомендована література

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змінами і доповненнями.

2. Типове положення з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості.: Затв. КМУ 26.04.96 / Бухгалт.облік і аудит. - 1996. - №7

3. Алексеева М. М. Планирование деятельности фирмы: Учеб. -метод, пособие. - М.: Финансы и статистика, 1997.

4. Економіка підприємства: Підручник: У 2т. / За ред. С.Ф. Покропивного. - К.: Вид-во "Хвиля-Прес", 1995.

5. Куцик М.А. Формування та розвиток виробничої корпорації в умовах становлення ринкових відносин. - Харків: РВП "Оригінал", 1992.

6. Липсиц И.В. Бизнес-план - основа успеха: Практическое пособие. - М.: Машиностроение, 1992.

7. Соколицын С.А., Кузин В.И. Организация и оперативное управление машиностроительным производством: Учеб. Для вузов по специальности «Экономика и организация машиностроительной промышленности». - М.: Машиностроение, 1998.

8. Справочник директора предприятия/ Под ред. М.Г. Лапусти. - М.: ИНФРА-М.: 1996.

9. Москалюк В.Е. и др. Планирование деятельности предприятия. К, 2001.

10. Акофф Р.Л. Планирование будущего корпорации. - М.: Прогресс, 1985.

11. Вейе Гюнтер, Деринг Ульрих. Введение в общую экономику и организацию производства. Часть 1. - Красноярск: Фалена, 1995.

12. Ворст М., Ревентлоу П. Экономика фирм. - М: Высш. шк., 1994.

13. Грещак М.Г. Формирование себестоимости промышленной продукции. - К.: УМК ВО, 1988.

14. Диксон Д. Совершенствуйте свой бизнес: Пособие. - Женева: Междунар. бюро труда, 1992.

15. Черната Т. Н. Планирование и контроль на предприятии [Электронный ресурс] : конспект лекций по дисциплине «Планирование и контроль на предприятии» для студентов специальности 6.050504 «Экономика предприятия» всех форм обучения / Т. Н. Черната. – Мариуполь : ПГТУ, 2017. – 84 с. – Режим доступа: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/12896>

16. Планирование и контроль на предприятии [Электронный ресурс] : методические указания к выполнению курсовой работы по дисциплине «Планирование и контроль на предприятии» для студентов направления подготовки 6.030504 «Экономика предприятия» всех форм обучения / сост.: Г. К. Гейзер, Т. Н. Черната. – Мариуполь, 2015. – 48 с. – Режим доступа: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/9321>

17. Планування і контроль на підприємстві [Електронний ресурс] : методичні вказівки з самостійного вивчення дисципліни «Планування і контроль на підприємстві» для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» всіх форм навчання / уклад. Т. М. Черната. – Мариуполь : ПДТУ, 2016. – 58 с. – Режим доступу : <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/11158>

18. Планування і контроль на підприємстві [Електронний ресурс] : методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Планування і контроль на підприємстві» для студентів спеціальностей: 051 «Економіка» (освітня програма «Економіка підприємства»), 073 «Менеджмент» (освітня програма «Бізнес – адміністрування») всіх форм навчання / уклад. Т. М. Черната. – Мариуполь : ПДТУ, 2018. – 36 с. – Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/15075>